

90 let železnice v Grosupljem

Piše: IVO BREČIČ

1

ŽELEZNA CESTA JE PRINESLA NAPREDEK

Danes se vse bolj preusmerjamo na železniški promet. Prav sedaj, v času energetske krize, vse raje potujemo po tirih, ki predstavljajo najcenejši in obenem udoben prevoz. Le redko pa se, ko mimo oken hite vasi, ceste, telefonski drogovi, spomnimo, koliko časa že poznamo in uporabljamo železno cesto, ki smo jo po vojni pričeli vse bolj opuščati, sedaj pa doživlja renesanso.

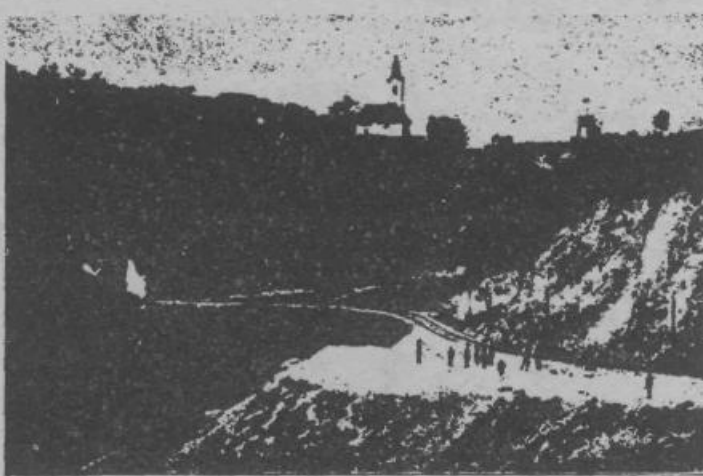
Razvoj železniškega omrežja v Sloveniji v drugi polovici minulega stoletja je za naše kraje prav gotovo pomenil velik gospodarski napredek in povezano s takrat najrazvitejšimi deželami Evrope. Seveda je hkrati odprl tudi možnost še večjega izkoriščanja slovenskih naravnih bogastev. Prav letos in prihodnje leto mineva 90 let odkar so svečano odprli železniško progo na Dolenjskem in je tako železniška mreža prekrila celotno Slovenijo. Prav gotovo je zanimiv pregled dogajanj v zvezi z gradnjo. Takratni kranjski deželni krogi so se namreč zanjo borili 30 let. Z njo je povezana naša takratna narodna, gospodarska, politična in kulturna dejavnost.

PRVA POBUDA

Prvič je javno gradnjo predlagal trgovec Jože Bleiweis, brat dr. Janeza Bleiweisa na plenarni seji ljubljanske Trgovinske zbornice 28. oktobra 1864. Zbornica je soglasno sprejela njegov predlog za graditev železnice iz Ljubljane do Grosupljega, Žužemberka, Dvora in Dolenjskih Toplic na Črnomelj in dalje do Karlovca. Utemeljeval je, da v terenskem pogledu ne bi bilo pri tej zvezi nezmogljivih težav, da bi ta železnica omogočila, da se priključita nanjo železarni (takrat še obratujoči) na Dvoru pri Žužemberku in v Gradcu v Beli krajini. Poleg tega je tudi opozoril, da je Dolenjska bogata s stavbnim lesom, ima pa tudi mnogo sadja, ječmice, lanenega semena in drugih poljskih pridelkov za izvoz. Za ta program se je takrat zainteresirala tudi Kmetijska družba. Takoj pa je

sledilo prvo od vrste razočaranj. Dunaj predloga ni sprejel v svoj program razvoja železniškega omrežja. Kranjski industrialci so se zavedali, da bo brez železnice, ki je pomenila možnost

cenejšega transporta, dežela obubožala. S tem bi usahnil tudi vir njihovih dobičkov v industriji. Podobno stališče so imeli tudi veleposestniki. Zato niso kroge prebivalstva in jih pridobivali za

to, da bi vsa javnost soglasno zahtevala, naj vlada upošteva slovenski železniški program.

DO CESARJA

Leta so tekla in takratna Kranjska je dobila vrsto novih prog, le z Dolenjsko ni bilo nič. Leta 1872 so že opravili tehniško-vojaški obhod te proge, toda prišlo je leto 1873 in z njim masovni "krah" in vse nade so zopet splavale po vodi. Jeseni leta 1874 je posebno odposlanstvo šlo celo do cesarja, a vse je ostalo pri obljubah. Nato skorajda ni minilo leto, da ne bi bila omenjena potreba po gradnji dolenjskih železnic.

Kaj kmalu so se začele tudi prve razprave. V takratnem časopisu (leta 1886) lahko med drugim preberemo: "vršil se je komisijski obhod v Novo mesto in Kočevje, a prevladala sta dve mnenji, jedri so zahtevali, naj se železnica gradi po Temeniški dolini, drugi zopet po Krški, odločilo je končno vojno ministerstvo za Temeniško dolino. V Kočevju so se zopet ogrevali za progo — Kočevje — Rakek osobito pokojna poslanca Faber in H. Kavčič. Končno je zmagała črta Ljubljana — Kočevje."

Akademskih razprav in lokalističnih zahtev ter peticij nato ni manjkalo. Vsak veleindustrialec ali veleposestnik na tem področju je pač želel progo "pred svoj prag". V Kočevju so leta 1886 prodali bratje Ranzingerji trboveljski premogokopni družbi svoj velik premogovnik in tako zagotovili za železnico tudi možnost prevažanja premoga.

DEVET MILIJONOV

Vedno bolj pa so od akademskih, prehajali k finančnim razpravam. Skupni stroški gradnje so bili ocenjeni na devet milijonov goldinarjev. Dežela Kranjska je zagotovila 500.000, interesi pa 400.000 goldinarjev. Med posamezniki je največ delnic (kar za 50.000) kupil bogati kočevski knez Karol Auersperg. Turjačani so pač imeli na Dolenjskem veliko posesti in vloženega kapitala, ki bi se z železnico bogato oplojil, brez nje pa začel propadati. Tudi kasneje so ves svoj vpliv zastavili za gradnjo in zatorej ni čudno, da so prvo etapo zgradili do Kočevja, šele leto kasneje pa do Novega mesta. Tudi trboveljska premogovna družba je zagotovila, da bo dajala dolenjskim železnicam na leto 100.000 ton premoga po ugodni ceni.

PRVA LOPATA

V zadnjem desetletju minulega stoletja so se vendarle spoznavali, zagotovili sredstva in

zasadili prve lopate. Med graditelji je bilo precej kaznjencev, patudi marsikak dolenjski kmet, ki je trpel v tistih letih veliko bedo, si je zagotovil pri gradnji sredstva za vsakdanji kruh. Nagajalo pa jim je tudi vreme, predvsem deževje tik pred zaključkom gradnje. Zaradi nekaterih podorov zemlje z bregov na tire, do zadnjega trenutka niso vedeli, ali bo svečana otvoritev možna ali ne.

Progo Ljubljana—Grosuplje—so odprli za javni promet 27. septembra 1883. Pot slavnostnega vlaka je zbadljivo opisal Janko Kersnik nekaj dni po otvoritvi v Slovenskem narodu kot dnevnik neznanega udeleženca. Poglejmo odlomke, ki so vezani na popotovanje po krajih, ki sodijo danes v grosupeljsko občino.

¹ Janko Kersnik (1852—1897), slovenski pisatelj. Kot pripovednik je bil sprva učenec J. Jurčiča (dokončal njegov roman „Rokovnjači“). Nekatera znana dela: Ciklami Agitator, Jara gospoda, Kmetijske slike... (Se nadaljuje)

IZ NAŠIH KNJIŽNIC

KNJIŽNE NOVOSTI

I. LEPOSLOVNA LITERATURA

1. Boček, J.: **PRIMER DOKTORJA KARPATE**
(Roman je analiza zasebnega življenja zdravnika splošne prakse na Češkem).
2. Novak, M.: **VRTILJAK**
(Glavni junak romana je gimnazijski profesor, ki skuša doseči notranje ravnotežje z nadzveno razuma).
3. Peternelj, J.: **KRTAR IN DOLINCI**
(Roman se dogaja v času od prve do konca druge svetovne vojne. Glavni junak je delavec Tomaž, ki se ga Dolinci izogibajo zaradi njegove skrivnostnosti, ker nihče ne ve kod hodi, kaj dela in s čim se ukvarja).
4. Pritam, A.: **NIHČE NE VE**
(Zgodba o ljubezni med revnim dekletom in potomcem ugledne družine).
5. Matute, A. M.: **PRVI SPOMIN**
(Pripoved o 14-letni deklici, ki s svojimi vrstniki počenja mladostne neugnanosti, medtem ko se nad srečo njihove mladosti že zgrinja vihar bližajoče se državljanske vojne v Španiji).
6. Hill, R. B.: **HANTA JO**
(Romanizirana kronika o življenju in kulturi ameriških Indijancev).
7. Howatch, S.: **HUDIČEVA NOČ**
(Zbirka Lara).
8. Ugrinov, P.: **NALOŽENO ŽIVLJENJE**
(Delo prikazuje usode nekaterih posameznikov v času od jeseni 1946 do resolucije informbiroja).
9. Kotzwinkle, W. E.: **T. VESOLJČEK**
(Povest o prijateljstvu z znanstvenofantastičnim podtonom).
10. Brent, M.: **V ZNAMENJU TIGROVIH OČI**
(Romantična pripoved o življenju sirote Lucy, ki je že pri dveh letih izgubila starše).
11. Böll, H.: **IZGUBLJENA ČAST KATARINE BLUM**
(Glavna oseba zgodbe je delavka Katarina, ki se na neki pustni zabavi zaljubi v mladeniča, ki je navaden kriminalce, čeprav so ga osumili celo terorizma).
12. Aralica, I.: **KOŽA ZA BOBEN**
(Pisatelj nam skuša prikazati turško carstvo v XVI. stoletju).
13. Meulenbelt, A.: **SRAMU NI VEČ**
(Mostovi z Nizozemske).
14. Wallace, E.: **OVADUH**
(Kriminalni roman).
15. Francis, D.: **LAŽNA STAVA**
(Nova zgodba iz zbirke Krimi).
16. Hofmann, G.: **OVADBA**
(Knjiga predstavlja dve pisateljevi noveli).
17. PESMARICA ANSAMBLA LOJZETA SLAKA
18. Pavček, T.: **DEDIŠČINA**
(Pisateljska zbirka je posvečena domači pokrajini, pesnikovemu rodu in premišljevanju o človekovem bivanju).

II. BIOGRAFIJE, SPOMINI

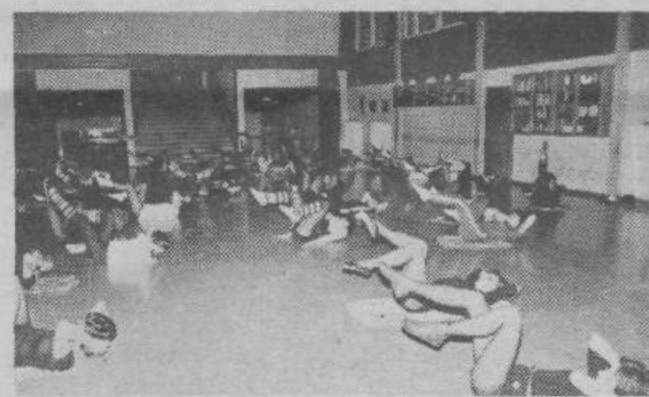
19. Cassou, J.: **ZAPISAN SVOBODI**
(Mozaik spominov na različne ljudi, dogodke, doživlja, ki vsi skupaj dajejo podobo časa, po drugi strani pa predstavljajo avtorjevo življenje, ki je zapisano boju za svobodo in resnico. Avtor je bil eden prvih zagovornikov Titovega upora proti stalinizmu).
20. Friedenthal, R.: **LUTHER**
(Biografija).
21. Polič, R.: **SPOZNANJA**
(Pisateljevi spomini na doživlja, ko je kot oficir l. 1954 v Beogradu spremljal javno obsodbo Djilasovih pamfletov).
22. Ivinska, O.: **LETA S PASTERNAKOM**
(Spomini pisateljice na leta, ki jih je preživela s Pasternakom).
23. Pregelj, B.: **MOJ OČE**
(Bazilija Pregelj pripoveduje spomine na svojega očeta).
24. Novak, A.: **PAPEŽ WOJTYŁA**
(Avtor, večletni dopisnik Dela Rimu, je na osnovi obširnega gradiva napisal politični portret papeža Janeza Pavla II., ki daje izčrpan infor-

macijo o katoliški cerkvi in njenem najvišjem vrhu).

25. Medvedev, R.: **NIKITA HRUŠČOV**
(Biografija Nikite Sergejeviča Hruščova, ki je bil od l. 1953 do 1964 glavna politična osebnost v Sovjetski zvezi).
26. Parnes, T.: **OPOROKA V PRAGI**
(Pisateljica pripoveduje o svojem očetu in spodbuja bralca, da kritično podoživlja problematiko socializma v luči intervencije dežel varšavskega pakta na Češkoslovaško l. 1968).
27. Reisp, B.: **KRANJSKI POLIHISTOR JANEZ VAJKAD VALVASOR**
(Delo je kljub vsej znanstveni tehtnosti ves čas prijetno berljivo in vabljivo).

III. STROKOVNA LITERATURA

28. Friškovec F.: **VLOGA IN ODMIRANJE DRŽAVE V SODOBNI DRUŽBI**
29. Petric, B.: **DELITEV OSEBNIH DOHODKOV**
30. OCENJEVALNA ANALIZA DELOVNEGA PROCESA
31. REGIONALNI VIDIK RAZVOJA JUGOSLAVIJE
32. Vranicki, P.: **ZGODOVINA MARKSIZMA**
33. RAZOROŽITEV
34. Friedrich, G.: **MIKROELEKTRONIKA IN DRUŽBA**
35. Clark, R.: **VOJNI ZMAGOVALCI**
(Avtor nam v knjigi predstavlja podobe zmagovalcev v vojni — razne vrste orožja in tehnike).
36. BUCHENWALD
(Zbornik o taborišču Buchenwald, ki v prvem delu obsega splošen oris taborišča, drugi del pa pričevanja preživelih).
37. Knez, T.: **PO DOLINI ZGORNJE KRKE**
38. Solm, R.: **DUŠEVNO IN TELESNO ZDRAVJE**
39. Makarovič, J.: **MLADI PRETEKLOSTI V PRIHODNOST**
40. SLOVENSKA BIBLIOGRAFIJA: 1976
41. Kos, J.: **MODERNA MISEL IN SLOVENSKA KNJIŽEVNOST**
42. Munda, J.: **KNJIGA**
43. Košir, M.: **KULTURA KOT POT K SVOBODI**

AEROBIKA NA GROSUPLJEM — V TVD Partizanu Grosuplje smo letošnjo pomlad začeli z aerobno gimnastiko. Kaj je ta, v zadnjem času tako opevana aerobika in kaj je njen namen?

To je splet vaj, ki jih opravljamo ob spremljavi glasbe. Namen aerobike je, da telo razgibamo, da pridobimo eleganco, skladnost gibov in da se ob teh vajah sprostim. Vaje lahko opravlja vsakdo, ne glede na starost, le intenziteta je za vsakega posameznika različna. S poznavanjem samega sebe lahko vsakdo dojame, katera obremenitev je zanj še dopustna. Kot je rečeno v začetku, poteka pri nas taka vadba od pomladi. Udeležence so ženske med 17. in 50. letom in doslej nismo imeli nobenih poškodb — nasprotno, iz dneva v dan je število udeleženk večje, njihovo počutje, s tem pa tudi delovna sposobnost, pa vedno boljše.

Ana Čeferin

Stanje zajetij v občini Grosuplje

Komunalno podjetje Grosuplje upravlja z naslednjimi vodovodnimi sistemi: Grosuplje, Globočec, Velike Lipljene, Stična, Šmarje, Žalna, Dobropolje, Podtabor in Sevnik.

V letošnjem letu, predvsem v drugi polovici leta, se srečujemo z velikimi težavami zaradi pomanjkanja pitne vode, saj je izdatnost zajetij le cca 60% glede na prejšnja sušna obdobja.

V mesecu decembru smo opravili meritve na vseh zajetih izviri, ter ugotovili naslednje količine:

1. Vodovod Šmarje Sap
zajetje Stavka dne 9. 12. 1983 izdatnost 3,5 l/sek normalno 51/sek (70%)
2. Vodovod Grosuplje (merjeno 9. 12. 1983)
zajetje Kačjek 9,2 l/sek — normalno 12 l/sek
zajetje Dobje 8,5 l/sek — normalno 17 l/sek
zajetje Podtabor 8,2 l/sek — normalno 20 l/sek
Skupaj sistem Grosuplje 26,9 l/sek — normalno 49 l/sek (55%)
3. Vodovod Rob — Dobropolje — Struge (merjeno 9. 12. 1983)
zajetje Žiršče 11,9 l/sek — normalno 22 l/sek (54%)
4. Vodovod Stična (merjeno 7. 12. 1983)
zajetje Izvir 7,1 l/sek normalno 11,7 l/sek
Drmožnik 10,5 l/sek normalno 14,0 l/sek
Lahka voda 4,0 l/sek normalno 4,4 l/sek
Babje koleno 0,9 l/sek normalno 1,5 l/sek
Skupaj sistem Stična 22,5 l/sek — normalno 31,6 l/sek (71%)
5. Vodovod Žalna (merjeno 23. 11. 1983)
zajetje Žalna staro zajetje 0,1 l/sek normalno 1,0 l/sek
zajetje Žalna novo 0,7 l/sek normalno 1,0 l/sek

Skupaj sistem Žalna 0,8 l/sek normalno 2,0 l/sek (40%)

6. Vodovod Lipljene (merjeno 6. 12. 1983)
zajetje Mrzlca 21 l/sek normalno 3 l/sek (66%)
7. Vodovod Staro apno (merjeno 6. 12. 1983)
zajetje Zdrovšček 0,17 l/sek normalno 0,3 l/sek (56%)
8. Vodovod Sevnik (merjeno 6. 12. 1983)
zajetje Sevnik 1,8 l/sek normalno 3 l/sek (60%)
9. Vodovod Šentpačel (merjeno 12. 12. 1983)
zajetje Gajzarjev studenec 33,3 l/sek normalno 40 l/sek (83%)

V zajetju Globočec niso bile opravljene meritve, ker je izdatnost zajetja še vedno bistveno večja od sedanje potrebe.

Zaradi spremembe razmer v cevodih je v tem sušnem obdobju precej okvar, ki so poleg pomanjkanja pitne vode tudi razlog za prenehanje prekinitev redne dobave vode. Istočasno se iz teh sistemov oskrbuje s pitno vodo tudi občane oz. gospodinjstva, ki imajo sedaj rešeno vodo preskrbo s kapnico ali manjšimi zajetji, ki so v tem obdobju prav tako presahnila. Komunalno podjetje Grosuplje bo skrbelo, da bo v čim krajšem času odpravljalo nastale napake oz. okvare na posameznem omrežju, občane pa prosimo, da nam sproti javljajo morebitne ugotovljene napake. Istočasno prosimo občane, da ravnajo z vodo gospodarno, ter za razumevanje za nastale težave v tej izredni situaciji.

V kolikor se razmere ne bodo v kratkem izboljšale, bomo zaprosili Komunalno skupnost in izvršni svet za sprejem kriterijev in meril za prednostno oskrbovanje s pitno vodo (redukcije) v skladu z 41. členom Zakona o komunalnih dejavnostih.

Komunalno podjetje
Grosuplje